

Türkçeden Başka Bir Dille Eğitim?

Prof. Dr. Şükrü Halûk AKALIN

Anayasa'nın 26. maddesinde yapılan değişiklikle, *düşüncenin açıklanmasında ve yayılmasında kanunla yasaklanmış bir dil kullanılamayacağı* ifadesinin kaldırılması; 28. maddesinde de kanunla yasaklanmış bir dilde yayın yapılamayacağı hükmünün yerine *kanunla herhangi bir dilde yayın yasağı getirilemeyeceği* hükmünün eklenmesi üzerine Kürtçe öğretim yapılması veya Kürtçenin seçmeli dil olarak üniversitelerde, öğretim kurumlarında öğretilmesi yolunda dilekçeler verilmeye başlandı. Güvenlik güçlerinin belirlediğine göre bu, belirli merkezlerde plânlanan ve uygulama aşamasına geçirilen bir eylemdi. Gazetelerde yer alan açıklamada Kürtçe öğretimin yanı sıra başka isteklerin de gündeme getirileceği belirtiliyordu.

Anayasa değişikliği ile Türkçeden başka dille öğretim yapılması konusundaki istekler basında, kitle iletişim araçlarında tartışıldı. Köşe yazarlarından kimileri, Kürtçe öğretim yapılamayacağını yazılarında ele alırken, kimileri de *ana dilinde öğrenim hakkı* (!) diyerek Kürtçe öğretim isteklerini gizli ya da açık biçimde destekledi. Başta başbakan olmak üzere pek çok hükümet yetkilisi, Kürtçe öğretim yapılamayacağını kesin bir dille açıkladılar. Bu isteklerin, Cumhuriyetin niteliklerine ve temel ilkelerine aykırı olduğu belirtildi. Kimilerine göre ise, Avrupa Birliğine girme yolundaki Türkiye, Türkçeden başka dillerde öğretim hakkını tanımalıydı. En ilgi çekici açıklama, bir yabancidan, Fransız senatör *Michel Pelchat*'tan geldi. Ocak ayı sonunda Ankara'ya gelen *Pelchat*, Türkçe dışındaki dillerde eğitim ve öğretim talebinin cumhuriyet rejiminin bütünleşme ruhuna aykırı olduğunu söyledi. Fransız senatör, cumhuriyetin farklı kimlikleri tek çatı altında bütünleştirme anlayışına dayandığını belirtiyor; gerek ana dili ayrılıklarının, gerek dinî ayrılıkların hepsinin cumhuriyet potasında erimesi gereğini dile getiriyordu. Fransız senatörün bu konudaki son sözü şu idi: Cumhuriyetin ulusal bir dili olmalıdır...

Türkçeden Başka Bir Dille Eğitim?

Sadece bir köşe yazarı, *Pelchat*'ın görüşlerini yazısında ele aldı... Bir gazetede çıkan küçücük bir haber dışında bu açıklama, nedense gazete sayfalarında kendisine birkaç satırla da olsa yer bulamadı. Şubat ayı ortalarında Türkiye'ye gelen AB temsilcisi *Günter Verbeugen*'in açıklamaları ise bütün gazetelerde üst başlıklarla verildi. Türkiye'nin AB üyeliği görüşmelerinin başlatılması için *G. Verbeugen*'in '*olmazsa olmaz*' dediği iki şarttan biri, ana dilinde eğitim idi. Sözü edilen ana dilinde eğitimle, Türkçeden başka dillerle, özellikle de Kürtçe ile eğitim kast ediliyordu.

Türkiye Cumhuriyetinde Türkçeden başka bir dilde öğretim yapılabilir mi?

Anayasanın 42. maddesinin son paragrafı Türkçeden başka hiçbir dilin eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dili olarak okutulamayacağını ve öğretilmeyeceğini hükme bağlamaktadır. Ancak, aynı paragrafta eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tâbi olacağı esasların yasayla düzenleneceği belirtilmektedir. Bu hükme göre 14 Ekim 1983'te çıkarılan 2923 sayılı yasa, yabancı dil eğitimini ve öğretimini düzenlemektedir. Bu yasanın 2. maddesinin a fıkrasında "*Türk vatandaşların ana dilleri, Türkçeden başka hiçbir dille okutulamaz ve öğretilemez*" hükmü yer almaktadır. Aynı maddenin c fıkrasında da Türkiye'de eğitimi ve öğretimi yapılacak yabancı dillerin Millî Güvenlik Kurulunun görüşü alınarak, Bakanlar Kurulu kararıyla belirleneceği yazılıdır. Ülkemizde yabancı dillerle öğretim yapılmasına bu yasa yol açmıştır. Türkçe, bugün yabancı dillerin, özellikle de İngilizcenin, yoğun etkisine uğramışsa, bunda esas sebep, yabancı dille öğretimdir. Öğretim kurumlarında Türkçeden başka dillerle öğretim yapılmasına bir kez imkân sağlanırsa, yeni isteklerin de gündeme gelmesi kaçınılmazdır.

Türkiye Cumhuriyetinin temel nitelikleri Anayasa ve yasalarla olduğu kadar, Cumhuriyetin kurucusu Atatürk'ün sözleriyle, yazılılarıyla da ortaya konulmuştur. Gerçek Atatürkçülük, Atatürk'ün ilkelerini ve devrimlerini yaşatmaktır... Atatürk'ün Cumhuriyetin temel nitelikleri için söylediklerini uygulamak, hayata geçirmektir... Türkçeden başka dillerle eğitim ve öğretim yapılması konusunun tartışıldığı bugünlerde Cumhuriyetin kurucusu Atatürk'ün bu konudaki düşüncelerini bir kere daha buradan hatırlatmayı gerekli buluyoruz.

Atatürk, millet sözünden ne anlaşılması gerektiğini şöyle açıklamaktadır: *Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına Türk milleti de-*

nir.¹ Atatürk'e göre Türk, ırkî bir kavram değildir. Millî Mücadeleye katılarak bağımsızlık için savaştan, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda görev alan Türkiye halkı, Türk milletini oluşturmaktadır. Bu milleti oluşturan insanların geçmişleri de ortaktır: *Türk milletini yapan insanların tarihleri birdir.*² Şu hâlde, kökeni ne olursa olsun; babaları, dedeleri, büyük dedeleri, anaları, nineleri Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşu için çalışmış, geçmişî ortak olan, Türkiye Cumhuriyetinin vatandaşı bulunan herkes Türktür. Atatürk, Türklüğü bir üst kimlik olarak görmüştür. Ve Atatürk'e göre, Türk milletinin dili Türkçedir. Bu görüşünü, millet kavramını açıkladığı ve bu milletin niteliklerini sıraladığı sayfalarda kendi el yazısıyla şöyle yazmıştır:

"Millet sözünden ne anlaşılır, ne anlaşılacak lâzımdır?... Bugünkü Türk milletine bu resim tablosuna bakar gibi bakalım ve şimdiye kadar edindiğimiz bilgilerin yardımıyla düşünelim! Bu tabloda neler görüyorsak, bir tablo bize neler hatırlatıyorsa, onları birer birer söyleyelim:

1. Türk milleti, halk idaresi olan cumhuriyetle idare olunur bir devlettir.

2. Türk devleti lâiktir. Her reşit dinini intihapta serbesttir.

3. Türk milletinin dili Türkçedir. Türk dili dünyada en güzel, en zengin ve en kolay olabilecek bir dildir. Onun için her Türk dilini çok sever ve onu yükseltmek için çalışır. Bir de Türk dili, Türk milleti için mukaddes bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği nihayetsiz badireler içinde ahlâkının, ananelerinin, hatıralarının, menfaatlerinin, elbasıl bugün kendi milliyetini yapan her şeyin dili sayesinde muhafaza olunduğunu görüyor. Türk dili, Türk milletinin kalbidir, zihnidir."³

Görülüyor ki Atatürk, Türk milletini oluşturan tabloda milletin yönetim şekli ve devletin niteliği ile ilgili ilk iki maddeden sonra dile yer vermiştir. Atatürk, yukarıda tanımladığı Türk milletinin dilinin de Türkçe olduğunu kesin bir dille belirtmiştir.

Atatürk, Türkçe konuşmayan yurttaşlarımız ile ilgili görüşlerini de 1931'de Adana'ya yaptığı gezi sırasında şu sözlerle ifade eder:

"Türk demek dil demektir. Milliyetin çok belirgin özelliklerin-

¹ Prof. Dr. A. Âfetanin, *Medenî Bilgiler ve M. Kemal Atatürk'ün El Yazıları*, hzl. Prof. Dr. A. Sevim, Prof. Dr. A. Süslü, Doç. Dr. M. A. Tural, Atatürk Araştırma Merkezi yayını, Ankara, 2000, s. 435.

² Âfetanin, *age.*, s. 441.

³ Âfetanin, *age.*, s. 435.

Türkçeden Başka Bir Dille Eğitim?

den biri dildir. Türk milletindenim diyen insan, her şeyden önce ve behemehal Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan Türk düşüncesine bağlı olduğunu iddia ederse buna inanmak doğru olmaz.

Halbuki Adana'da Türkçe konuşmayan 20.000'den fazla vatandaş vardır. Eğer Türk Ocağı buna müsamaha gösterirse; gençler, siyasal ve sosyal bütün kuruluşlar bu durum karşısında duyarsız kalırsa, en aşağı yüz seneden beri devam edegelen bu durum daha yüzlerce sene devam edebilir. Bunun neticesi ne olur?

Efendiler! Herhangi bir felaketli gününüzde bu insanlar, başka dille konuşan insanlarla el ele vererek aleyhimize hareket edebilirler. Türk Ocaklarımızın başlıca vazifesi bu gibi unsurları, bizim dilimizi konuşan bakikî Türk yapmaya çalışmaktır. Bunlar Türk vatandaşlarıdır. Bugün ve yarın talihimiz ve kaderimiz birdir."⁴

Atatürk'ün yetmiş bir yıl önce dikkat çektiği bu duruma ne yazık ki duyarsız kalan, Türkçe konuşamayan yurttaşlarımıza Türkçe öğretilmemiştir. Atatürk'ün konuşmasında söylediği durum sürmüştür. Atatürk'ün sorduğu gibi, bunun neticesi ne olmuştur? Bugün gelinen nokta, Türkiye Cumhuriyetinin temel ilkeleri ve nitelikleriyle taban tabana zıt dayatmalarla karşı karşıya kalınmasıdır.

Anayasa'nın başlangıç maddelerinde dil ile ilgili hükümlerde değişiklik yapılması düşünüldüğünde Türk Dil Kurumu Bilim Kurulu, kuruluş yasasından aldığı sorumlulukla 25 Mayıs 2001 günü bir açıklama yapmış ve yapılması düşünülen değişikliğin Anayasanın ruhuna ve Atatürk'ün Türkçe konusundaki düşüncelerine aykırı olduğunu açıklamıştı⁵. Bunlara rağmen Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde değişiklikler yapılmıştır. Yerel dillerle yayın yapılması, bunların *idiolektleri* arasındaki ayrılıkları zamanla ortadan kaldıracak, çok değil birkaç yıl sonra yerel diller genel dil hâline gelecektir. Anayasa'daki bu değişikliklerden cesaret alanlar daha şimdiden Türkçeden başka dillerle eğitim ve öğretim yapılması gerektiğini dillendirir olmuşlardır. Türkçeden başka dillerle eğitim ve öğretim yapılması; ulus devlet niteliğini yok

⁴ Taha Toros, *Atatürk'ün Adana Seyahatleri*, Çukurova Gazeteciler Cemiyeti Kültür Yayınları Dizisi, 2. baskı, Adana 1981, s.61.

⁵ Türk Dil Kurumu Bilim Kurulunun bu açıklaması için bk. TDK, "Türk Dil Kurumu Bilim Kurulunun Kamuyuona Duyurusu", *Türk Dili* dergisi, Sayı 595, Temmuz 2001, s. 104. Söz konusu bildiri basında da yer almıştır. Ayrıca, 25 Mayıs 2001 gecesi Star televizyonunda yayımlanan ve Kürtçe eğitimin de tartışıldığı Siyaset Meydanı programına katılan TDK üyesi Prof. Dr. Tuncer Gülensoy, bu açıklamanın tamamını programda okumuştur.

edecek, ulusal bütünlüğü parçalayacak sonuçlar doğuracaktır. Hangi çıkar için, hangi üyelik için olursa olsun böyle bir şeyi kabul etmek mümkün değildir. Öte yandan yerel dillerle ilgili bilinen gerçekler de vardır. Bugün Kuzey Irak'ta bile Kürtçe öğretim dili olarak kullanılmamaktadır. Matematik, fizik gibi fen derslerinin Kuzey Irak'ta Arapça okutulduğu, gazetelerde yer alan haberlerden öğrenilmektedir. Hangi diyalektin esas alınarak öğretimin yapılacağı da belli değildir.

Sonuç olarak, Atatürk'ün kurduğu Türkiye Cumhuriyetinin ulus devlet yapısı, ancak ulusal dille eğitim ve öğretim yapılarak korunabilir. Türkiye Cumhuriyetinin bir ulusal dili vardır... O ulusal dil de Türkçedir... Türkçeden başka hiçbir dille, resmî veya özel okullarda eğitim ve öğretim yapılması mümkün değildir.